

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

II. Quibus ex causis oriatur obligatio restituendi: & de contractibus in
genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62355)

tori ex bonis pupilli dotem forori ejus constituere ex alio patre ortæ. Ista colligunt & docent Barbosa p.4. l.1. D. solut. matrim. num. 185. Bonacina de contractib. disp. 3. quæst. 11. puncto 2. n.23. Id tamen limitandum nisi frater ipse sit hæres matris, seu patris ipsius sororis; tunc enim representat personam defuncti, & ejus onera sustinet.

XVI. Quod dixi de obligatione patris in constituenda dote filia, ita legitimum est, ut teneatur lege iterum eandem dotare, si prima dos deperdita fuerit, dummodo duæ conditiones simul concurrant. Primum quidem, ut dos absque filia culpa fuerit amissa. Secundò, ut primum filia matrimonium fuerit dissolutum, ne filia defectu dotis excludatur à secundis nuptiis, l. Si eum dotem, §. 1. D. solut. matrim. durante namque primo matrimonio pater non tenetur refarcire dotem, quanvis sine culpa filia amissa fuerit. Sed licet non integram dotem ipsam quæ major sit legitimâ, tenetur tamen legitimam filia debitam reparare, ac eidem erogare, etiam durante ejus matrimonio.

CAPUT II.

Quibus ex causis oriatur obligatio restituendi: & de contractibus in genere.

II UM sit compertum omnes restituendi obligationes non passim ex quavis specie justitiæ, aut alterius virtutis oriri, sed solum ex justitiâ commutativa, ut capite præcedenti docui; nunc propius dispiciendæ sunt obligationum restituendi radices & causæ. Obligatio est vinculum Juris, quo necessitate adstringimur alicujus rei solvenda. Instir. de obligationib. in princ. Justitiâ porro est constans & perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi, l. Justitiâ, D. de just. & jur. Dividitur justitiâ tum ab Aristotele, tum à Sancto Thoma, in publicam, quæ legalis dicitur; & privatam. Rursus privata justitiâ, in distributivam, quæ versatur in distributionibus officiorum ac munerum, præmiorum atque pœnarum; & in commutativam versantem in æqualitate dati & accepti. Utraque sanè justitiæ species tendit ad æqualitatem, diverso tamen modo: nam distributiva spectat æqualitatem geometricam, commensurando proportionem, capacitates & distincta merita, sive personarum, sive rerum: nimirum ut magis idoneis conferantur graviora officia, dignioribus ampliora munera, præmia, vel pœnæ, prædictis quoque uberioribus majora onera, sterilioribus autem minora. Commutativa rem cum re ex æquo pensat, secluso omni personarum respe-

en; atque ita æqualitatem arithmeticam observat. Hæc de utraque justitiæ specie discrimina tradit Aristoteles lib. 5. Ethicorum ad Nicomac. cap. 3. & 4.

II. Restituendi obligatio, ut visum est Theologis, ex triplici capite derivatur. Primum ex re accepta, etiamsi acceptio quæ præcessit, non fuerit injusta, ut si hæres rem defuncto cui succedit, commodatam, aut apud eum depositam reperiens inter res hereditarias, sibi bona fide assumat. Secundò ex injusta acceptione, vel damnificatione, ut in usura, furto. Tertio ex justa conventionione, seu contractu. Jurisconsulti paulò aliter explorant obligationum fontes, ut vel emanent à solo naturali Jure, ut est nudum pactum: vel à Jure tantum Civili, ut quum sub spe futura solutionis chirographum anticipatè debitori concessum fuit, quo fateatur creditor sibi esse pretium perfolutum. Hic namque civilis inest obligatio ob civilem præsumptionem factæ solutionis; sed deficit naturalis obligatio, cum revera pretium non sit perfolutum. Vel denique unà concurrunt ad obligationem Jus Civile & naturale, ut in emptione venditione, locatione conducione, deposito, mutuo, & similibus.

III. Hoc tamen sciendum de nudo pacto, quod dixi parere obligationem naturalem, sed non civilem, quatenus ex nudo pacto nulla conceditur in Jure Civili actio, ipsum pactum nudum esse promissionem nullo contractu vestitam, sive stipulationis, sive alterius conventionis mutue. Illud porrò naturalem, quæ vulgò dicitur, conscientie obligationem parit. Sed hoc ita intelligendum, dummodo illud pactum, seu promissio fuerit acceptata per alterius partis utcumque significatum consensum: nam citra acceptionem ne quidem inducitur naturalis ex pacto nudo obligatio, ut post Sotum, Julium Clarum, Gomeium, Covarruviam & alios asserit Layman lib. 3. tract. 4. cap. 1. num. 3. Etiam si verò pactum nudum sic explicatum non sufficiat ad intentandam actionem, sufficit tamen ad pariendam legitimam exceptionem, l. *Juris gentium*, §. *Sed cum nulla*, D. de pactis, quæ impeditur repetitio soluti, l. *Julianus*, D. de condiç. indeb. & datur jus compensandi adversus actorem. Nam id quod naturâ debetur, venit in compensationem, l. 6. D. de compensatione.

IV. Istæ demum ex Jure naturali simul & Civili permixtæ obligationes ex quatuor fontibus emanant, ex contractu, & quasi contractu; ex delicto, & quasi delicto. Istæ demum quatuor capita plenius continent obligationum fontes quàm tria illa, rei acceptæ, damni injuriâ illati, & contractus, ad quæ non nisi improprie reduci possunt multæ ex quasi contractu, & ex quasi delicto obligationes.

V. Contractus definitur, Plurium ad idem placitum conventio. Contractus dividuntur in innominatos, quales sunt isti quatuor: Do ut des: Do ut facias, Facio ut des, Facio ut facias; & nominatos, quales sunt Emptio, Locatio, Mutuum, Nominati contractus tribus contrahuntur modis,

re, verbis, consensu, l. 1. & 2. D. de obligat. & action. Contractus qui re-
perfiuntur, quatuor recensentur: Mutuum, Commodatum (quo nomine
precarium quoque includitur) Depositum, & Pignus. Qui vero consensu
perfiuntur contractus quinque numerantur: Emptio Venditio, Locatio
Conductio, Societas, Mandatum, Emphyteusis. Verbis inquit solus stipula-
tionis contractus, ad quam reducitur fidejussio. Verborum nomine compre-
henduntur quoque natus, aliave signa & scriptura.

VII. Obligatio pariter ex quasi contractibus oritur, per quos aliquis
tacite obligatur etiam absens & ignorans. Hujus generis septem potissi-
mum numerantur. Primò pignus tacitum, cui locus est in mobilibus in
domum locatam investis, ut dominus, seu locator domus possit illa pro-
pensione domus retinere; qua ex causa competit ei actio Serviana ex edi-
cto Servii Prætoris, l. *Labeo*, & l. *Si inter*, §. *Si debitor*, D. de pignor. dicta
quoque pignoratitia actio utilis, ad discrimen pignoratitiæ directæ, quæ re
contrahitur. Item in fructibus de fundo locato provenientius, favore
pariter locatoris pro fundi locati mercede, l. *In Prædiis*, & l. *Quantis*, D. in
quib. caus. pign. vel hypoth. tac. contrah. & l. *Si lege*, D. locati. Præterea
in fructibus rei pignoratæ à debitore perceptis in favorem creditoris pro
solutione crediti, d. l. *Quantis*. Secunda ex quasi contractu obligatio est
in tutela & cura, perinde ac si contractum esset inter pupillum & tuto-
rem, inter minorem & curatorem. Tertia in negotiis gestis; fingitur enim
tacitum mandatum, ut ex alterius negotio utiliter gesto, quanvis absentis
& inscii, servetur indemnis ille qui gessit. Quarta in solutione indebiti,
ut solutum recuperetur per conditionem indebiti. Quinta in legatario ad-
versus hæredem, quasi convenisset inter ipsos de præstando legato. Sexta
in causa communis dividendi, ad quam pertinet illa quoque familia erciscun-
dæ, hoc est hæreditatis dividendæ. Septima & ultima in causa finium
regundorum, idest de terminis locandis, inter habentes confinia prædia.
Ad hæc universa titulus pertinet Institut. de obligat. quæ quasi ex con-
tractu nasc.

VII. In universum contractus alii bonæ fidei sunt, alii stricti juris.
Bonam fidem hæc intellige non prout opponitur dolo; sic enim contra-
ctus omnes esse bonæ fidei debent: sed intellige latiore & benigniorem
interpretationem secundum æquitatem; cum tamen contractus stricti ju-
ris Iudicem adstringant ad strictiorem & exactiorem verborum quibus
contractus initi sunt interpretationem. Porro bonæ fidei contractus sunt
emptio venditio, locatio conductio, negotiorum gestio, mandatum, de-
positum, societas, & cæteri numerati in §. *Actionum*, Institut. de actio-
nib. Reliqui non ibi recensiti, sunt stricti juris, ut aliqui contractus inno-
minati, mutuum, census, emphyteusis, gratuita stipulatio, donatio. Ut
enim ait l. *Quidquid* 99. D. de verb. oblig. *Quidquid adstringenda obligationis
est, id nisi verbis palam exprimat, omissum intelligitur, ac ferè semper secun-*
dum

dum promissionem interpretamur; hoc est, ut non extendatur obligatio ultra quam ipsa strictè sumpta verba exprimant. Quod idem intelligendum esse in votis, seu promissis Deo factis, docent Covarruias, Sanchez, Robellus, idque jure merito: cum enim hæc initio gratuita fuerint, benignius interpretanda sunt, nec ultra expressâ promittentis verba. Principis quoque donatio ac beneficium, si nemini præjudicet, neque juri communi refragetur, favorabiliorem interpretationem admittit ob liberalitatem & munificentiam qua de Principe præsumitur, l. 3. D. de constitut. Princ. l. Princeps, D. de verb. signif. cap. Cum dilecti, de donatione.

VIII. Obligatur quis ex delicto, maxime ex his quatuor, furto, rapina, quæ scilicet ad furtum vim quoque illatam adjungit adversus rei furtivæ dominum; & ex damno illato ex lege Aquilia, & ex injuria. Quatuor ista delicta privata sunt & civilia, quatenus in his non publica vindicta expetit ab actore, sed congruens pro accepto damno reparatio, licet hæc actionum aliqua famosæ sint, ut furti, rapinæ, injuriarum.

IX. Legis Aquiliæ duo capita sunt. Primum caput in eum qui alterius servum, aut pecus injuriâ occidit, ut tantum solvere damnetur quanti plurimi res eo anno valuit; aut si servus damnum istiusmodi intulit, ejus dominus vel eum noxæ dedat, hoc est transferat in ejus qui damnum passus est dominium, vel damnum ipse resarciat. Alterum caput in illum qui alienum servum, aut pecus vulneraverit, aut alio modo sine ejus interitu læserit, aut aliud quodvis animal læserit, occideritve, ut tantum solvere compellatur quanti servus aut animal proximis triginta diebus valuit, aut si servus istud damnum fecit, noxæ à domino dedatur, aut dominus ejus quanti ea res erat exsolvat. Hoc ultimum caput ad plura quàm illud primum extenditur, nimirum ad animalia pariter quæ pecudum, vel pecorum nomine non comprehenduntur, cujusmodi sunt canes, gallinæ, anseres, columbæ, lepusculi. Ista verò actio ut plurimum civilis est. Sed si animal occisum aut vulneratum fuerit in contumeliam domini, dabitur actio criminalis, l. Item apud Labeonem, §. Si quis, D. de injur. & l. Prætor edixit, eod.

X. Præter memorata damna cum injuria facientis data, est aliud damnum sine facientis injuria datum, quod in jure *Pauperies* dicitur, ut quum quadrupes sine injuria aut culpa domini sui damnum intulit; nec enim animal brutum injuriam fecisse potuit, quod sensu caret, l. 1. D. si quadrup. paup. fec. dicat. Eoque casu liberum domino est, vel quadrupedem noxæ dedere, vel damnum pecuniâ resarcire.

XI. Injuriarum actio in eum intenditur qui dolo malo libere hominis corpus, dignitatem, aut famam seu verbis, seu facto læserit.

XII. Jam verò quoad obligationes ex quasi delicto, non intervenit in his dolus malus, sed negligentia & culpa. Et istæ ad quatuor species in jure reducuntur. Primum in Judice, qui non per dolum, sed ex imperitia

malè judicavit, ideoque litem suam fecit, l. *Filiusfamilias*, D. de judiciis, & Institut. de obligat. quæ ex quasi delicto nasc. in princ. Simile est de Medico vel Chirurgo imperito: unde ait caput *Si culpa*, de injur. & damn. dat. *Si damna aliis imperitiâ tuâ, sive negligentia evenerunt, jure super his te satisfacere oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam.* Et Institut. de lege Aquil. condemnantur Medici aut Chirurgi, qui ex imperitia servum alienum occiderunt, ad omne dampnum domino-refarciendum.

XIII. Secundum quasi delictum est in appenso, quod cadens transeuntem læsit, ut de damno teneatur qui appendit. Tertium est in effuso similiter & projecto. Quartum in exercitore, aut institore, ut exercitor de damno teneatur illato ei quem recepit in suam navem: institor verò de damno dato illi quem recepit in stabulum, vel cauponam: unde contra hos exurgunt exercitoria & institoria actiones, quibus ipsæ quoque tenentur mulieres, l. *Et si à muliere*, C. de instit. & exercit. act.

CAPUT III.

Utrum conventiones inter vivos, aut ultima bonorum dispositiones valeant in conscientia, etsi Jure Civili habeantur invalida ex defectu solennitatum.

I. **I**STUD prænotandum est, supponi in primis Partes contractantes, aut de facultatibus suis disponentes omnem habere aptitudinem simul & libertatem à Jure requisitam. Secundò quanvis circa quæstionem istam Doctores in oppositas sententias dividantur, & singuli suam tueantur opinionem ut probabiliorem; in hoc tamen convenire, & ingenuè fateri, contrariam sententiam rationibus niti valde probabilibus.

II. Contractum liberè, & à personis idoneis celebratum sine solennitatibus à Jure Civili requisitis, validum esse, quod attinet ad forum conscientia, affirmant Abbas in cap. *Quia plerique*, de immunit. Eccles. Ancharanus in regul. *Possessor*, de regulis juris in 6. S. Antoninus in d. cap. *Quia plerique*, Innocentius in cap. *Quod sicut*, de elect. Bartolus in tract. Minorit. cap. 3. Jason in l. *Si non sortem*, in princ. D. de condiçt. indeb. Tiracuellus post leges connubiales, glossa 2. num. 21. & alii celebres Jurisconsulti